

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis in Cantica Canticorum de incarnatione domini
commentariorum, Lib. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPER

TI ABBATIS TVITIENSIS

in Cantica Canticorum de incarnatione
domini commentariorum, Lib. II.

Antabiles mihi erant (ait Psal-
mista) iustificationes tuæ domi-
ne, in loco peregrinationis meæ.
Quis est locus peregrinationis
nostræ, nisi pñs delectio mortali-
tatis & passibilitatis nræ, quam

Psalm. 118

& alibi uallem lachrymaræ appellat, in qua op-
ter pati multa, scilicet, esuriem, sitim, cæteraq;
miserias, & ad ultimum ipsam mortem. Si er-
go iam in tali loco, in tali peregrinatione canta-
biles sunt iustificatiões tuæ, q̄to magis in ciuita-
te tua dñe? Quæ uero maiores iustificatiões tuæ
sunt iustificationibus, quas habemus uel intelli-
gimus in uocibus istis q̄ dicuntur Cantica Can-
ticorum? Igitur totis uiribus, cūctis extensis ra-
tionalis cytharæ, s. corporis & anix fidib. istas iu-
stificationes tuas cœpta modulatiõe decãtemus
te adiuuãte sancte spūs, quia nimir̄ cœleste cãti-
cū hic assuescendū est, ut nobiscū scia uel noti-
tia eius in illo seculo iuste perseveret. Secūdx pe-
rioches, i. recapitulationis initium hoc est.

¶ Adiuo uos filix Hierusalem p capreas
ceruosq; camporū, ne suscitatis neq; euigi-
lare faciatis dilectā, quo adusq; ipsa uelit.

¶ Quid (rogo) necesse fuit dilectam dormire?
Neq; enim paræ necessaria fuit eius dormitio, cū
tāta sit pro ea dilecti adiuratio. Quid ergo neces-

D ij

RVPERTI IN CANT: CAN. CA. II

se fuit eam dormire? Aut certe quid fuit illi dormire? Hoc em̄ perspecto, melius clarebit q̄ necessaria eius dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit? Profecto illud quod euangelista uult innuare, cum dicit: Maria aut̄ conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Itaq; repetens alio loco dicit: Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Hoc erat dormire .i. oris custodiam habere, & secretum sibi commissum, propter tempus, quod malum erat, nō propalare, ne perciperet Herodes de rege Iudæorū, qui natus erat, ubinam esset? Itaq; necessarium ualde fuit dilectam dormire, & inter uerbosas filias Hierusalem nolle uigilare. Neq; em̄ deerant eiusmodi filia Hierusalē, quæ q̄uis beniuolæ essent, non tñ scirent usq; quaq; oportumam habere taciturnitatē, & idcirco non expediebat, ut dilecta hæc de sanctæ contemplationis somno suscitata, cōmunem se illis faceret, & ad respondēdū eis euigilaret. Etsi alij quippiam loquebantur, Verbi gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certum est. Ait enim euangelista: Et omnes qui audierunt mirati sunt, & de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos: & si inquam uel tunc uel deinceps, propter multa mira q̄ facta sunt, alij loquebantur, ipsam tacere & non inquietari cōdecebat, ne res nimis manifesta fieret, maiorēq; p̄secutionis ipsa laborē sustinere, q̄ fuit illa fuga qua in Aegyptū fugere optuerat. Igitur adiuro uos filia Hierusalē, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectā, quo ad usq; ipsa uelit. i. fortiter obfirmo mentē dilectæ, ne ante tps loquēdi denaret uobis, qd̄ quō sibi factū sit, etiā si uos multū

Lucæ 2.
Eo cap. in
fine.

Matth. 2.

COMMENTARIO. LIB. II. Fe. 27

instanter inquiratis. ¶ Per quod adiuro uos: per capreas ceruosq; camporū. Vere magnum adiu-
ramentum. Nam & ego iuraui ceruis & capre-
is. s. patribus uestris, regib; & patriarchis, maxi-
meq; Abraham & David; facere uerbū istū qd̄
nunc feci, cū quo uidelicet uerbo dilectā dormit
dormitione silentij cōpetentis. Si nunc suscitanti-
bus uobis, & illa omnibus respondente, fama ni-
mis crebresceret, & Herodes p̄terit inueniret at-
q; occideret, euangelio nondū condito: quō ius-
iurandum meum ratum permaneret, quod iura-
ui ad Abraham patrē uestrū, in isto semine eius
benedicendas fore omnes gentes. Iccirco p̄ illos
patres uestros, uobis reuerēdos, adiuro uos. Vn-
de patres illi capreae siue cerui? Nimis ex eo, q̄
sicut capreae ad instar auium ardua & excelsa te-
nent, in sublimi habitāt, & in petris altissimis cō-
morantur: sic illi manentem non quæsierunt ciui-
tatem sed meliorem appetierunt, hoc est, coele-
stem: in casulis habitantes & confitentes q̄a pe-
grini & hospites sunt super terram, & sicut cer-
ui, cū aliquid serpētini gñis comederint summa
agilitate desiderāt uenire ad fontes aquarū: ita il-
li scientes se a primis parentibus per serpentem
contraxisse originale pct̄m, desiderabāt nasci si-
bi iam dictæ benedictionis promissum fontem,
in quo est remissio peccatorū. Inde est illud: Quē
admodum desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita
desiderat anima mea ad te deus.

¶ Vox dilecti mei: 'Ecce ueniet saliens in
mōtib; trāsiliens colles. Similis est dilectus
meus capreae hinnuloq; ceruorum.

D 17

Gen. 22.

Hebræ. 12
& 13.

Psal. 41

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. II

¶ Dilecta quando uult, non suscitata, neq; euigilare coacta: sed quando uult, & ubi uult, & quibus uult, scripturarꝝ mysteria pandit, & loquitur & dicit: Vox dilecti mei, subauditur, talis est, qualē dictura sum: & uocis eius. i. scripturā, q̄ ad ipsum & ad me ptinet, sensus hic est, quē expositura sum. ¶ Vocē ipsam, uerba ipsa dilectā q̄ loquitur mihi, iam dicerem, sed uos forte prius aliud audire uultis, cur tam diu dilatū fuerit hoc negociū, & prius q̄ mecū conueniret, tot generationes præterierunt, uidelicet ad Abrahā usq; ad Dauid generationes 14. & a Dauid usq; transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, & a transmigratione Babylonis usq; ad ipsum generationes quatuordecim, sicut Euan-gelista diligenter distinguit. Cur aduentum suum tam diu distulit? Num tardus est aut segnis? ¶ Imo uelocissimus in opere suo est secundū testimonium scripturarꝝ, cuius uidelicet testimonij summa hæc est. Ecce iste ueniet salies in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorꝝ. Dicunt enim scripturæ propheticæ, uelocitatem eius attestātes, Vocā nomen eius, accelera spolia detrahere, festina prædari. Item: Et ecce festinus uelociter ueniet, non est deficiens, neq; laborans in eo. Et multa his similia. Vnde ergo dilatio? Dicam:

Marth. 1

Esa. 8
Esa. 5.

¶ En ipse stat post parietem nostrꝝ respiciens p̄ fenestras prospiciens p̄ cancellos. ¶ Diligenter animaduertite, ut sciatis rem. Non enim res parua est, quam dico parietem nostrꝝ, propter quem tam morose uenit iste qui & al.

teq̄ ueniret festinus & celer uocatus est, & cum
 uenisset, illud propter quod uenerat, tā cito tā ue
 lociter operatus est. Quid em̄? ¶ Quam lōgum
 expendit tēpus in faciendo id quod de ipso scri
 ptum est, a summo cœlo egressio eius, & occur
 sus eius usq̄ ad summū eius? Spacio annor̄ pau
 lo plus q̄ triginta duor̄, tantā exultando cucur
 rit uiam, saliens atq̄ transiliens, tanq̄ caprea si
 ue hinnulus ceruor̄, de cœlo in uter̄ meū, de u
 tero meo in crucē, de cruce in sepulchr̄, de sepul
 chro rursus in cœlum. ¶ Propter quē ergo parie
 tem nostr̄ tam diu moratus est, q̄ tam uelox in
 opere est? Nimir̄ propter parietem inimicitiar̄
 qui non de uno tm̄ originali peccato, uer̄ etiam
 de multis actualibus peccatis cōgestus est. Eor̄
 uidelicet actualium peccator̄ primū illud fuit,
 quod filij Iacob filij Isaac filij Abraham, ad quē
 primū repromissio facta fuerat, fratrem suum Io
 seph p̄ inuidiam in seruū uendiderunt, & ille 14
 annis seruiuit. Cum enim 16. esset annor̄, tunc
 uenditus est, & quando educus de carcer e ste
 tit in conspectu regis Pharaonis triginta annor̄
 erat. Itaq̄ sicut quodam loco iudex iustus. i. do
 minus dicit, iuxta numer̄ dier̄. 40. quibus cō
 siderastis terram, annus pro die imputabitur, &
 quadraginta annis recipietis iniquitates uestras
 ita & illic iustum esse arbitremur iudicium, ut
 diceret, iuxta numer̄. 14. annor̄. quibus serui
 uit uenditus Ioseph: generatio pro anno imputa
 bitur, & 14. generationibus semē qđ promisi pa
 tribus uestris differetur, quod est Christus. Igi
 tur ab Abraham, inquit, usque ad David gene
 rationes quatuordecim, subauditur, & Christus

D ih̄j

Psal. 18.

Gene. 37.

Gene. 41.

Num. 14.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. II.

Matth. 1
 Num. 14.
 Psalm. 88
 1. Reg. 11.

non uenit, & eo usq; distulit eum iratus dñs: unde & Moyses loco supra dicto cōgemuit. Porro Dauid, i quē generationes quatuordecim terminatæ sunt, cū iam & ipse promissionē accepisset eandē cū iuramento domini, peccauit & ipse nō minus q̄ priores illi Vriā Etheū percussit gladio, & uxore eius tulit, & interfecit eū gladio filiorū Ammon. Itaq; nō minus super hoc irasci debuit dominus, q̄ dudū fuerat iratus: & siccirco a Dauid usq; ad transmigratiōē Babylonis (ait) generationes 14. subauditur, & Chrs non uenit. Porro in transmigratiōe Babylonis quæ pœna fuit transmigratis illis, non minoris erat peccati uel criminis, quod reges Iuda, maximeq; Manasses sanguinē innoxii fuderant multū, donec implerent Hierusalē usq; ad os, absq; peccatis suis quibus peccare fecerint Iudā, ut facerent malū corā domino. Igitur & a transmigratiōe Babylonis usq; ad Christū generatiōes 14. subauditur, & non nisi post tot generatiōes, idē Christus uenit.

4. Reg. 21
 2. Par. 33.

Fenestræ,
 sunt propheta.

¶ Post huiusmodi parietem nostræ en ipse stat. i. propter hæc & alia peccata generis nostri, cui repromissus fuerat, ipse iustas fecit moras. Stat (inquam) respiciēs per fenestras, prospiciens per cancellos. i. uisitās nos per prophetas memor nostri propter patres nostros. Nam fenestræ i hoc pariete fuerunt Moyses & propheta, sui quicq; tempore intra multitudinem peccantium, in ipsa congerie peccatorum claruerunt, parietem non ita contiguum esse sinentes, quin dilectus haberet aditum, quo adhuc introrsus respiceret, et uocem audibilem daret, locutionem intelligibilem faceret.

¶ Porro cancelli, scilicet anterior pars ædificij, fuerunt Abraham, Isaac, & Iacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit, q̄ propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserit, quid iurauerit, hoc est quod ipsa cecini. Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

¶ Et dilectus meus loquitur mihi. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Iam enim hyems transijt, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putatiōis aduenit: uox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, uineæ florentes odorem dederunt.

¶ Verba ista profecto desyderantis uerba sunt. Quid autem est desiderij dilecti, uel quid amor eius, nisi charitas, nisi spiritus sanctus? Tali utiq̄ desyderio desyderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam lætari, ut illic: Lætabitur dominus in operibus suis. Quinetiam petere dicitur, nimirum eodem desyderio, iuxta illud in Deuteronomio. Et nunc Israel (inquit Moyses) quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum deum tuum, & ambules in uis eius, & diligas eum? Amplius autem nō solum petentis, uerum etiam ualde optantis animo loquitur, cum item in Deuteronomio dicit. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere

Cancelli
sunt patri
archæ.
Luca. I

Desyderij
fili dei pro
salute gñis
humani ac
celeranda.
Psal. 103.
Deut. 10

Deute. 5

mentem, ut timeant me, & custodiant uniuersa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filijs eorum in sempiternum. Et in Esaia dicit. Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. Hæc & his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti desyderium, charitatē impassibilis, non passionem, sed delectationem, qua semper optauit, semper cupiuit id, quod utile eēt creaturæ suæ humano generi. Quod si unquam aliquid recte dicitur optasse uel desyderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istā plenitudinem temporis, in quo fieret ex muliere fieret sub lege, ut eos qui sub lege erāt, redimeret ut adoptionem filiorū reciperent? Igitur hæc uerba dilecti, loquētis mihi, surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea. & ueni, & cætera. sic accipite quasi uerba desyderantis, tanquam festinantis, & optantis, iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet me, cuius caro illi materia foret assumendæ carnis. Tanquā præsentem loquebatur mihi, meq; iubebat surgere & properare, id est, nasci & hospitium uētris mei sibi cito præparare. ¶ Et reuera priusquam nascerer, illi præsens aderam, anteq̄ fierem bene illi cognata fueram, Si enim dicitis & uere dicitis, quia elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, nōne & de me recte sentitis, & recte sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut eēm sancta & immaculata in conspectu eius in charitate? Et si sapiā, ut ipsa testatur, iam anteq̄ fieret, ludens erat co-

Gal. 4

Maria añ
cōstitutio
nem mun
di electa.
Ephe. 1.

Prouer. 8

ram eo in orbe terrarum, & delicia eius cum filiis
 hominum: quanto magis ludens erat, & delicia-
 batur cum ista ancilla domini, miraculo cuncto-
 rum filiorum uel filiarum hominum. Surge (inquit)
 propera amica mea, colūba mea, formosa mea,
 & in his omnibus Euae opposita. Eua namque qua-
 si inimica. Eua quasi uipera Eua quasi deformis
 & ignominiosa. Mihi inimica, uiro suo uipera,
 sibi met confusa ignominia. Inimica per super-
 biam, qua intus tumuit, uipera per maliciam,
 quam ex serpente concipiens, foris tentata faci-
 le cessit: ignominiosa per pruritus libidinis, qua
 statim scaturire cepit: Unde & nudam se cog-
 noscens, folio pudenda contexit. Tu autem ami-
 ca mea per humilitatem, columba mea per cha-
 ritatem, formosa mea per castitatem. Tu contra
 deum non tumuisti, imo mente humili altissimo
 complacuisti, & ecce amica es. Tu serpenti au-
 re non praebuisti, imo inimicitias inter te & ser-
 pentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem
 libidinis non incurristi, imo spiritus sanctus
 obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni
 ergo Maria ueni, nam Eua ad latebras fugit. Veni
 & credo angelo euangelizanti: nam Eua cre-
 didit serpenti susurranti. Veni & contere caput
 serpentis, nam Eua & capite illecta, & uentre ob-
 lectata & cauda est obligata serpentis. Veni &
 dic, ecce ancilla domini: nam Eua se abscondens
 pariter & defendens, serpens, ait, decepit me, &
 comedi. Haec est uox dilecti mei, & haec loqui-
 tur mihi. Surge, propera, & ueni. Surge per fide
 propera per spem, ueni per charitatem. Iam enim hy-
 ems transiit, imber abiit, & recessit, flores apparu-

Gene. 3.

RVP. IN CAN. CANT. CA. II

erunt in terra nostra, tempus putationis aduenit
Vox turturis audita ē in terra nostra, ficus protulit grossos suos, uinea florentes odorem dederunt. **E**cce enim æquinoctium uernum iam præterijt, & adest festiuitas paschalis, dum hæc loquor tibi, dum foris angelus annunciat, & ego intus uocem sequor annunciantis. quo tempore sine dubio, secundum cursum solis & naturam aeris, hyems iam transijt, imber abiit & recessit. Ex ipsa ergo qualitate temporis auspiciū capere magnæ felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, quod agitur tecum, transijt, id est certissime pertrāsibit hyems peccati, abiit & recessit, id est certissime abibit & recedet imber iræ cœlestis, quod uidelicet hyems ex eo uenit, quod Eua iam dicta, fugiens abscondit se a facie dei, & qui imber iccirco terram, id est, omne genus humanū, uerberauit, quia peccauit. Hic est imber, hæc est ira cœlestis. Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos, & cætera usq; quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hic talis imber abiit & recessit, id est, certissime abibit & recedet per me fructum uentris tui. Tunc apparuerunt, id est, certissime apparebunt flores multi, flores sancti ac diuersi, alij uidelicet martyrio rubicūdi siue purpurei, alij confessione siue ad imitationem nostri uirginitatis incorruptione candidi. **T**unc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, ut amputentur eā, quæ superflua sunt legis, dicaturq; floribus siue florētibus campis & arboribus nostris. Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quā hæc necessarium, ut abstineatis uos ab immolatis simulachro

Festus annuntiationis uernotempore.

Gene. 3.

Duplices flores

Actu. 15

COMMENTAR. LIB. II

rum, & sanguinem, & suffocato & fornicatione, & ea quæ uobis non uultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes nos, bene agetis.

¶ Tunc & uox turturis audita est, id est, certissime audietur in terra nostra. Vox (inquam) turturis, nimirum paruulæ quidem, sed castissimæ auis, scilicet prædicatio euangelij, cuius initiū est pulchritudo nostræ castitatis & uirginei conceptus tui: audita est, id est, audietur, in terra nostra, in ecclesia nostra, in uniuersa terra. ¶ Tunc ad uocem huiusmodi turturis ficus protulit, id est, certissime proferet grossos suos, uineæ florentes dederunt, id est, certissime dabunt odorem.

Ficus protulit.

Ficus inquam, id est, synagoga proferet & iactabit opera uel iustitias suas, sed cadentibus huiusmodi ficis ipsa remanebit effœra, & ego ueniens ad eam, & quærens fructum, non inueniā.

Mat. 21.

¶ Vineæ autem florentes, id est, gentes credere incipientes, dabunt odorem, id est, bonam opinionem, ita ut amici gratulentur & dicant. Primum gratias agimus deo nostro pro Iesum Christum pro omnibus uobis, quia fides uestra annunciat in uniuerso mundo.

Rom. 1.

¶ Surge amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petreæ, in cauerna maceris. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

¶ Iterum uox dilecti mei iterum loquitur mihi & ad surgendum inuitat, eisdem nominibus me compellat: surge (inquies) amica mea, speciosa mea & ueni colūba mea. Et protinus ac si quæ-

RVP. IN CANT. CAN. CAP. II.

rerem, quo ego surgam, ubi uel in quo ero colli-
ba gemituosa, in foraminibus, inquit, petrae, in
cauerna maceriae. ¶ Scit enim situm uel habitum
mentis meae, quia clauis eius quos antequam fie-
rent mente prophetica praeuidebam, & in propheta
legebam, dicente: Foderunt manus meas & pe-
des meos: & lancea lateris eius, quam similiter
praeuidebam, & in propheta legebam: Videbunt
enim (ait Zacharias) in quem transfixerunt: Clauis
(inquam) eius & lancea iam essent anxia mea
uulnera, & in ipsis gernerem sicut columba. Di-
cebat ergo, Columba mea, in foraminibus petrae
in cauerna maceriae, id est, anxia gemituosa pro-
pter fixuram clauorum meorum qui sum petra: pro-
pter uulnus lateris mei, qui sum maceria. ¶ Na-
ego unus idemque alias petra & alias maceria. Vi-
delicet ubi adhuc mortalis & passibilis eram, i-
bi ego maceria: ubi autem iam resurrexi a mor-
tuis, ibi uel extunc petra solidissima: sed non dis-
paruerunt in petra iam impassibili cauernae siue
foramina, quae facta fuerant in maceria adhuc
passibili, immo apparebunt eadem in die iudi-
cij. ¶ Age quod agis, contemplare quod coram
plaris, atque hoc modo semper ostende mihi faciem
tuam, & ostendendo corrige quod Eua pecca-
uit & abscondit a me faciem suam. Vbi abscon-
dit? In medio ligni paradysi, uidelicet in eodem,
in quo peccauit. Nam de ligno quod est in
medio paradysi (ait) praecepit nobis dominus,
ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne for-
te moriamur. Comedit, & cum audisset uocem
domini dei, abscondit se (ait scriptura) a facie do-
mini dei in medio ligni paradysi Ergo in quo pec-

zacha. 12.

Christus &
petra est &
maceria

Gene. 3,

cauit, in eodem se abscondit, utpote quæ in peccato suo sibi complacuit, & peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suã, cum dicerem, ubi es? non sonuit uox eius in auribus meis, uox confessionis, quæ sonare debuisset, salte; cum dicerem, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei, & uiro eius dicens: Crescite & multiplicamini, nõ sonuit uox eius in auribus meis: nullum em̄ cantauit canticum gratiarũ actionis pro tam magno beneficio, quo illam cõstituebã matrem tantæ generationis, possessuræ tantam hereditatem regni dei. ¶ Tu autẽ ostende mihi sicut & ostendis, facie tuam: sonet uox tua in auribus meis, & audiã ego, audiant & amici, quorum unus uel primus audiuit, cũ adhuc eẽt clausus in utero matris suæ & exultauit ad uocẽ tuam. q̄ hoc mō sonuit in auribus meis. Magnificat aia mea dñm, & exultauit sp̄s meus in deo saluari meo. Ibi ad uocẽ meã & uocem tuã audire atq; exultare cœpit. Vñ & quodam loco dixit. Qui habet sponsam, sponsus est: Amicus aut sponsi, q̄ stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocẽ sponsi. Hoc ergo gaudiũ meũ impletũ est. Igitur quia & amici auscultant, & me delectat uidere faciem fidei, & audire uocẽ cõfessionis atq; gratiarũ actionis, ostende mihi facie tuam, sonet uox tua in auribus meis. ¶ Vox em̄ tua dulcis, & facies tua decora. In quo uox tua dulcis: In eo uidelicet, qđ colũba mea es, & intenta in foraminib. iã dictis, ita sicut colũba gemitũ pro cãtu habes. Canendo gemis, gemẽdo canis: & ipsa exultatio, qua exultauit sp̄s tuus in deo saluari tuo, plena est gemitib. plena lachrymis.

(In quo facies tua

Sonet uox
tua in auri
bus meis.
Lucã. 1.

Iohan. 5

RVP. IN CANT. CAN. CAP. II.
decora? In eo uidelicet, quod magna est fides,
magna est humilitas. Iste est decor quem concu-
piuit rex; quemadmodum Psalmus dicit. Audi
filia & uide, & inclina aurem tuam, & obliuis-
cere populum tuum, & domum patris tui, & cō-
cupiscet rex decorem tuum

Pfal. 44:

¶ Capite nobis uulpes paruulas, quæ de-
moliuntur uineas. Nam uinea nostra flo-
ruit.

Math. 2.

¶ Uulpes Herodes, uulpeculæ siue uulpes paru-
ulæ illius temporis: omnes qui querebant ani-
mam pueri. Vnde & de quodam ex posteris eiu-
dem nominis, cum nunciatum fuisset a pharisæ-
is dicentibus, exi & uade hinc, quia Herodes uult
te occidere: ite (inquit) dicite uulpi illi. Ecce eji-
cio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras,
& tertia die consumor. Ergo uulpes Herodes,
maxime quia non solum crudelis, uerum etiam
dolosus ille, qui dixit. Ite & interrogate diligen-
ter de puero, & cum inueneritis, renunciate mi-
hi, ut & ego ueniens adorem eum. Fuisse tunc
iam cum eo etiam alios eiusdem dolositatis, uel
ex eo constat, quod angelus ad Ioseph ita dixit,
Surge & accipe puerum & matrem eius, & ua-
de in terram Israel, defuncti sunt enim qui qua-
rebant animam pueri: Igitur uulpes paru-
ulas, quæ demoliuntur uineas, capite nobis in-
quit, id est, occidantur cito, moriantur & dispe-
reant qui quæruunt animam pueri. Nonne uide-
tis paruulas uulpes istas, quomodo demoliuntur
uineas? Herodes enim non cessat occidere fere
omnes, qui erant regie stirpis, non cessat pscrui-

Luc. 13
Ibidem

Pfal. 49

COMMENTARIO. LIB. II. Fo. 33.

tari, ut funditus deleat domum David, de qua regem Christum nasciturus fore audiuit. Nonne uidetis ad ultimū quod teneros palmites fera ista momordit, quod infantes bestia crudelis occidit in Bethleem Iudæ ciuitate David? Capite capite: nam uinea nostra floruit. ¶ Uinea illa quæ nra est, uinea uel uitis, uinea propter quam cæteras demolūtur uineas, inter quas ista lic latuit, quæ admodum uirga una gracilis in magna sylua latere solet ob paruitatem sui, uinea (inquā) nostra hæc floruit. Fructus eius adhuc flos, & non botrus est, nondum maturuit, & ideo dānosum nimis est, huiusmodi uineam uel florē eius succidi uel demoliri. Crescat prius, & de flore proueniat fructus, condatur euangelium, & cognoscatur de signis & uirtutibus, uenisse sanctum sanctus, atq; hoc erit, florem uenisse in fructum & maturuisse botrum. ¶ Tunc, si fuerit succisus huiusmodi botrus, custodiatur, atq; in uecte crucis portetur, ut experimēto resurrectionis & dulcedinis eius cognoscatur, qualis terra, quale sit regnum eius, ad quod non pertinent uulpeculæ istæ quæ uineas demoluntur. Sicut olim duo uiri de exploratoribus, quos misit Moyses ad explorandam terram promissionis, palmitem cū uua sua deportauerunt in uecte cum cæteris frugibus terræ dicentes: Venimus in terrā, ad quā misisti nos, quæ reuera fluit lacte & melle, ut ex his frugibus cognosci potest. Illius rei gestæ mysterium obseruetur, & tã diu uinea nostra defendatur a uulpib. donec flos eius botrus fiat præmaturus, ex suo sapore cognoscendus & terræ uiuentium experimentum mundo præbiturus.

E

Vinea nostra Christus est.

Num. 13

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. II.
¶ Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.

Luce, 1
Esaia, 7.

Gene. 18.

Gen. 19.

¶ Hoc est unde beatam me dicent omnes generationes, quia dilectus meus mihi, & ego illi. Quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanueles: butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita enim ille mihi, & ego illi, nec opus est dicere uerbis: quia mente melius potest percipi, imo nec uerbis exprimi, nec mente potest comprehendi siue aestimari, quale uel quantum hoc sit. ¶ Recordemur hic etiam ueteris historiae, per quam colligi potest, quod sit terribile id quod sub uerbis continetur tam iocundis, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur umbræ, simulque quod serio de Emmanuel sit dictum, butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Quæ est illa uetus historia: Clamor Sodomorum & Gommoræ (ait dominus ad Abraham) multiplicatus est, et peccatum earum aggrauatum est nimis. Descendam, & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Veneruntque duo angeli Sodomam, sedente Lothi in foribus ciuitatis. Compulit illos oppido, ut diuerterent ad eum. Ingressusque domum illius, fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt. Prius autem quam irent cubitum, uiri ciuitatis uallauerunt domum illius a puero usque ad senem omnis populus simul, uocaueruntque Loth & dixerunt ei.

COMMENTARIORVM LI. II. 34.

Vbi sunt uiri qui introierunt ad te nocte? Educ eos huc, ut cognoscamus eos. Et quidē duo angeli uenerant, sed diligenter animaduertendum, quia sic deinde scriptum est. Dixit quoq; Loth ad eos: Quæso dñe mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut saluares animam meam, &c. ¶ Ergo & in tribus angelis qui uenerant ad Abraham meridie, & in duob. qui uenerunt Sodomam uespere unus idemque agnoscendus est deus, qui & per ipsos operabatur, & in ipsis loquebatur: descendam (inquens) & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an nō est ita, ut sciam. Igitur & de illo tempore iam præterito recte dicas, butyrum & mel comedit, ut sciat reprobare malum & eligere bonum, quoniam & apud Abraham & apud Loth habuit conuiuium, ut tanti illius mali caperet experimentum, & pascebatur apud illos tam diu, donec aspiraret dies & inclinarentur umbræ, id est usque mane. Sic enim scriptum est. Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes. Surge, tolle uxorem tuam & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. O quàm terribile impijs, & quàm uenerabile est pijs, id quod secundum similitudinem illius rei gestæ intelligitur in uerbis istis. Pascitur (inquit) inter lilia, donec aspiret dies, & inclinarentur umbræ.

¶ Quæ nam sunt lilia, nisi amicus dilecti Ioseph & ego dilecta, cui dicit, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Vere ambo lilia, ui-

Gene. 19.

Ioseph &
Maria
duo lilia

E ij

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. II.
delicet pro uirginalibus nuptijs & cohabitatio-
ne castissima. Inter huiusmodi lilia pascitur dile-
ctus, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ:
comedit Emmanuel butyr & mel, id est, qualē
cunq; uictum necessarium corpori, ut sciat re-
probare malū & eligere bonum. Dixit em̄ ipse
olīm, clamor Sodomorū & Gomororū uenit ad
me, descendam, & uidebo utrū opere compleue-
rint, an non est ita, ut sciam: Dicit & nunc quia
clamor sanguinis sanctorū prophetarū, quem et
fuderunt Iudæi, uenit ad me, descendam ut uide-
am, utrum tales sint an non est ita, ut sciam.

Gene. 18

2. Pet. 2

Factum quippe sum uniuersale iudicium, cuius
exemplum fuit illud Sodomorū incendiū sul-
phureum, iuxta illud: & ciuitates Sodomorū &
Gomororū in cinerem redigens, euerfione dā-
nauit, exemplum eorū, qui impie acturi sunt, po-
nens. Quod si illud in Sodomis non feci iudiciū,
nisi prius experimento scirem utrum ita esset an
non: quanto magis antequam faciam illud uni-
uersale iudicium, debeo experiri, ut sciam repro-
bare malum, & eligere bonum, sic incipiens: pee-
nitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū celo-
rum? Cum istud in me accepero experimentū,
cum impleuerint mensuram patrum suorū, occi-
dendo me dominum prophetarū, sicut prophe-
tas occiderunt patres eorum, tunc incipiet iu-
dicium fieri a cæcitate ipsorum, secundum si-
militudinem Sodomorum. Sic enim dictum est:
Et ecce miserunt manum uiri, &
introduxerunt ad se L O T H, clauserunq; osti-
um, & eos qui foris erant, percusserunt cæcitate
a minimo usque ad ultimum, ita ut ostium inue-

Matth. 4.
Matth. 23

Genes. 9.

nire non possent. Ita cæcitas continget in Israel, in his qui non tã, Israelitæ quàm Sodomitæ sunt iuxta illud Esaiæ: Audite uerbum domini, principes Sodomorum, auribus percipite legem dei mei populus Gomorræ. ¶ Cumq; aspirauerit dies, subauditur, resurrectionis meæ, & inclinate fuerint umbræ peccatorum & ignorantia, in ijs uidelicet qui pœnitentiam egerint, tunc subuertam illos, sicut mane illo subueriti Sodomã & Gomorram, non q̄ reliquiæ non remanebunt iuxta illud propheticum: Subueriti uos sicut subuertit Deus Sodomam & Gomorram, & facti estis quasi torris raptus de incendio. Item: Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetemus, & quasi Gomorra similes essemus, Hæc dilectus mihi: Et quid ego illi?

¶ Reuertere, similis esto dilecte mi capree aut hinnulo ceruorum super montes Bethel.

¶ Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquarum gentis meæ? Nunquid enim ego erga gentem meam minorem compassionem habere compassionem uel charitatem amicorum, scilicet prophetarum & apostolorum? Exempla gratia: Quare (inqt Esaias) errare nos fecisti domine de uijs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hereditatis tuæ. Apostolus aut: Veritatem (inqt) dico in Christo non mentior, testimonium mihi perhibente conscia mea in spiritu sc̄to, qm̄ tristitia est mihi magna & continuus dolor cordi meo, & c. Igitur & me non dubitetis po-

Rom. 11
Esaiæ, 1.

Amos. 4.
Esai. 1.

Esaiæ, 6.

Rom. 9

E iij

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. II

ftulaffe pro salute reliquiarum gentis mea, cuius uidelicet postulationis summa hæc est: Reuere- re, similis esto dilecte mi caprea aut hinnulo ceruorum super montes Bethel, id est, propter patres domus dei. hoc enim interpretatur Bethel. Cæcitas quidem contingeret in Israel, ita ut te inuenire non possint qui dicis, ego sum ostium, secundum supradictam similitudinẽ Sodomorum, quos percussisti cæcitate, ita ut non possent inuenire ostium, sed reuere- re super montes Bethel, id est, sicut Esaias dixit, conuertere propter seruos tuos, recordare misericordie tue sicut locutus es ad patres nostros: ut saltem, plenitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Israel saluus fiat. Aliter: Reuere- re, similis esto dilecte mi caprea aut hinnulo ceruorum super montes Bethel: Qui pasceris inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, qui ut scias reprobare malum & eligere bonum, butyrum & mel comedis, & hoc inter lilia castitatis, quæ sunt optimis, pater & ego uirgo mater, cum aspirauerit dies & inclinata fuerint umbræ, reuere- re, id est diluculo resurge, ualde mane, orto iam sole, plena luce reparationis nostræ, inclinatis atque destructis umbris mortalitatis nostræ. Cito reuere- re, noli moras facere: quia aia mea desiderat te Scio quidẽ quia cito reuersurus es, iuxta illud propheticum. Viuificabit nos post duos dies, in die tertio suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. ¶ Tridui quidem tẽpus bre-

Ioan. 10
Esaia, 65.
Rom. 11

Marc. 16.

Osea. 6.

Math. 12

ue est, sed dilectæ & columbæ tuæ desideranti et
 gementi uulnerata mente, non satis dilecte mi fe
 stinatum est. Abbreuiâ hoc ipsum triduum, &
 similis esto in reuertendo capræ aut hinnulo cer
 uorum, id est, uelocissimus esto ad peragendum
 cursum tuum. In corde terræ, id est, in sepulchro
 tuo non totum expēdas triduum. Sufficit ad cō
 plendā ueritatem scripturæ, si partem exigua
 am primi diei tertijs, scilicet sex horas, quod est di
 midium noctis cum die secundo, id est, cum sab
 bato iacens in sepulchro transegeris. Nam tres
 integri dies horæ septuaginta duæ sunt. Hoc es
 set nimis longum. ¶ Sufficiunt horæ triginta
 tres, qui numerus ex duobus ternarijs, deceno et
 singulari, cōpositus est. Beatam trinitatem, cui
 primus homo peccauit, in te & per te & de tei
 ple, dilecte mi, caro mea & sanguis meus, deus
 meus & dominus meus, placari oportet: sed hoc
 fiat celerrime & multū festinanter, sicut capræ
 siue hinnulus ceruorum in mōtibus celerrimus
 est: secundum nomen tuum, quo per prophetā
 iussus es uocari, accelera spolia detrahere, festina
 prædari. ¶ Vix igitur expectatis trigintatribus
 horis, reuertere sup montes Bethel, id est, resur
 ge & appare principibus domus dei scilicet apo
 stolis tuis & mihi, cuius maxime, sicut & illo
 rum, imo & multo plus quā illorum, tu es gran
 de desyderium, iuxta illud patriarchæ Jacob di
 ctum ad Ioseph filium decorum. Benedictio
 nes patris tui confortatæ sunt benedictionibus
 patrum eius, donec ueniret desyderium collium

Quo com
 putatur
 triduum
 Christi in
 sepulchro:

Esata. 8
 Reuertere
 sup mor
 tes Bethe:

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. II
æternorum. Quàm ueraciter ille te appellauerit
desiderium, ego maxime in uisceribus meis ex-
perta sum, & hoc amicis est intimandum.

CAP. III.

¶ In lectulo meo per noctes quæsiui quæ
diligat anima mea. Quæsiui illum & non
inueni. Surgam & circuibo ciuitatem per
uicos & plateas, quæram quem diligit ani-
ma mea. Quæsiui illum & non inueni. In-
uenerunt me uigiles qui custodiunt ciui-
tatem. Num quem dilexit anima mea ui-
distis? Paululum cum pertransissem eos,
inueni quem diligit anima mea. Tenui e-
um, nec dimittam eum, donec introducã
illum in domum matris meæ, & in cubicu-
lum genitricis meæ.

¶ Hoc sentitis o amici in uobismetipsis, quicunq; ha-
betis sc̃m dilectionis sp̃m, quicunq; diligitis dñm
deum ex toto corde, ex tota mente & ex tota ani-
ma. Hoc inquam sentitis uos amici, & uos filie
Hierusalẽ, quia magnũ in ista dilectione est deside-
riũ. Quãto uicinior iste dilectus habetur, tanto
uehemẽtius desideratur. Qui hñt, habere deside-
rãt: quod uidet, uidere desiderãt. Nã angeli uidet, &
tñ, scriptura teste, desiderant in eũ prospicere.

1. Pet. I

¶ Ego autẽ, non ut cunq; habui aut uidi eũ, sed in
utero gestaui, & genui eum, & ei mater lac præ-
bui, & diligenter contemplata sum. Quid pu-
tatis, quot noctes duxi per uigiles uidendo &
audiendo eum? Non enim sufficiebat dies

COMMENTARIO. LI. II. 37

ad tantum desiderium, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo puigil fouebam & adorabam paruulum, audiebam & adorabam iam adultum, cum intra dulcia colloquia per oculos suos oculos corporis, transfunderet mihi suae diuinitatis aspectum. ita tamen contemperans, ut tolerare possem; quem tremunt angeli & virtutes caelorum, iuxta illud quod auditis eum dicentem in hoc ipso libro Canticoꝝ. Auerte oculos

Cantic. 6.

tuos a me quia ipsi me auolare fecerunt. .
 ¶ Ita in lectulo meo habui eum, sed deinde contigit mihi, ut ibi non inuenirem eum. Dixit enim. Quid mihi & tibi est mulier? Tam ex quo baptizatus est a Iohanne, fieri coeperat, in lectulo siue in cubiculo meo in illo habitationis meae secreto ut non inuenirem eum. Nam statim ductus est in desertum a spiritu, & deinde regressus euangelium meis praeposuit affectibus, ita ut diceret. Quid mihi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, ut similiter faceret, ut scilicet patrem & matrem propter euangelium relinquerent.

Iohan. 2.

¶ Itaque desiderio querebam & non inueniebam eum, ut solitaria possiderem solitarium. Dixi ergo: Surgam & circuibo ciuitatem per uicos & plateas, quaram quem diligit anima mea. Dixi & feci sic. Cum enim circuiret per ciuitates & castella, praedicans euangelium regni dei, ego sequebar & querebam eum. Quasiui illum & non inueni. Ille enim tanto intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodammodo dissimulauit. Denique & quadam die, cum loquente eo ad turbas, dixisset ei quidam, ecce mater tua & fratres

Mat. 10
 Quasiui illum & non inueni
 Luca. 9

Mach. 12

tui foris stant quarentes te, ipse respondens di-

E S

RVP. IN CANT. CAN. CAP III.

centi sibi ait: Quæ est mater mea & qui sunt fratres mei. Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit uoluntatem patris mei qui in coelis est, ipse meus & frater & soror & m̄r est. Hoc modo me matrem suã agnoscere dissimulauit. Hoc est quod dico, quæsiui illum & nõ inueni. Post hæc iuxta crucẽ eius steti. Sed nunquã hoc mihi fuit inuenisse dilectũ? Imo fuit mihi inuenisse gladiũ, qui & pertransiuit animam meam. Sepultus est, clausum & signatũ fuit monumentum. Et ego quali mente quærebat eum? Quali desiderio desiderabat eum, sciens eum esse a mortuis resurrecturũ? Inde non inueni illum. ¶ Inuenerunt me uigiles, qui custodiunt ciuitatẽ. Qui uigiles, uel quã custodientes ciuitatem? Discipuli eius quia ad hoc erant dispositi: ut custodirent imo ut ædificarent ciuitatem uerã Hierusalem: de qua uel ad quam ipse dilectus, per Esaiam dixit. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, toẽa die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Isti uigiles iam tunc uigilabant, quie lugentes & flentes somnum non capiabant. Isti uigiles me inuenerunt, & mulieres, quæ tota nocte uigilantes nenerunt ad monumentum, quæ & emerant aromata ut uenientes ungerent eum, inuenerunt me bonum certatim afferendo nuncium, quod resurrexisset, & quod uidissent eum. ¶ Et ego inquam. Num quem dilexit anima mea uidistis? Vidimus aiunt, uidimus dominum, Surrexit uere & apparuit Symoni. Visus est & duobus euntibus Emaus: & deinde stetit in medio nostrum & dixit, pax uobis

Iohan. 19.
Luc. 2,
Math. 27

Inuenerunt
me uigiles
Apostoli.

Esa. 62.

Mat. 28
Mar. 16.
Luc. 24.

Iohan. 20.
Nuncium
de resurre
ctione

COMMENTARIO. LIB. II.

& ostendit nobis manus & latus: & obtulimus ei partem piscis assi & fauam mellis: & manducauit eoram nobis & dixit. Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos: cum adhuc eëm uobiscum, &c. Hijs atq; alijs modis uidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerunt uigiles illi. Ego autem sic illum inuenire cupiebam, ut iam nemo despiceret me dicentem inueni illum, uidi illum, & ita factum est. ¶ Nam paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea, & non quocumq; sed in cœlum uidi ascendente, & apostolos eius missos de cœlis spiritu sancto uidi prædicantes gloriam domini. Hæc mihi fuit inuentio eius quem diligit anima mea, & ex illa inuentione tenui eum, ut introducerem in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ scilicet synagogæ. Hoc ex parte iam factum est, quia multi Iudæorum crediderunt in eum. Alij quidem obclusis cordibus, me & ipsum repulerunt sed non dimittam donec illuc introducam eum. Si enim (ait scriptura) fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris: reliquæ conuertentur ex eis. ¶ Dilecta, & dilectarum dilectissima, ceterarum exemplum est animarum: ut similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum quærant, & inuenire cupiant. Dilectum namq; in lectulo quærimus, quando in præsentis uitæ aliquantula requie, redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia et si iam mens in illa uigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit, restat, ut surgat, ciuitatem circumteat: id est, sanctam ecclesiam electorum mente & inquisitione percur-

Actu. 1

Actu. 2. 3

Esa. 10
Exemplum
quærendi
dominum,
ut Maria

RVP. IN CAN. CANT. CAP. III

rat, per uicos & plateas quærat, id est per angu-
sta & lata gradiens, aspiciat, ut si qua inuenire
in eis ualeat eius uestigia exquirat: quia sunt nõ
nulli etiam uitæ sæcularis qui imitandum aliquid
habent de actiõne uirtutis. Quærentes autem nos
uigiles inueniunt, qui custodiunt ciuitatem: quia
sancti patres, qui ecclesiæ statum custodiunt, bo-
nis nostris studijs occurrunt, ut suo uerbo uel scri-
pto nos doceant. ¶ Quos cum paululum pertransi-
mus inuenimus quomodo diligimus, quia redẽ-
ptor noster, & si humilitate homo inter homines,
diuinitate tamen supra homines fuit. Cum ergo
transeuntur uigiles, dilectus inuenitur: quia cum
prophetas & apostolos, infra ipsum esse conspi-
cimus illum, qui natura deus est, esse supra ho-
mines consideramus. Prius ergo non inueniendus
quæritur, ut post inuentus, sanctius teneatur.
Sancta omnium desideria ut prædicimus, dila-
tione crescunt, si autem dilatione de-
ficiunt desideria non
defuerunt.

Pertransi-
re uigiles.

¶ Finis libri Secundi.